

Boekbespreking

Nicolas Redman, 2010. Whales' Bones of The Netherlands & Belgium, Redman Publishing, Teddington, England, pp. I- XX, I-164, talloze afbeeldingen, registers en literatuurlijst, ISBN 978-095458003-8. De prijs is 30 GBP, ongeveer € 35.

Dit is een ongelooflijk boek waarin de resultaten staan van een ongelofelijk project. De auteur heeft zich ten doel gesteld alle walvisbotten, waar ook ter wereld, op te sporen en te beschrijven. Hij begon met de Britse eilanden (2004, met een supplement in 2010), gevolgd door Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië, Zwitserland (2009), toen kwamen dus Nederland en België (dit boek). Daarna komen de Noordelijke landen, dan Midden- en Oost-Europa (gepland in 2013), dan Frankrijk, Zuid-Europa en het Midden-Oosten (gepland in 2013) en ter afsluiting de rest van de wereld: Amerika, Afrika, Azië en Oceanië (gepland in 2014). De boeken worden in eigen beheer uitgegeven: www.whalebones.co.uk, waar ook het e-mail adres staat waar deze boeken besteld kunnen worden.

Zomaar een voorbeeld: half september 1944, spoelde een dode vinvis aan op een zandbank in het Brouwershavense Gat. Op 1 oktober verspoelde het dier naar de zeedijk tussen Scharendijke en Brouwershaven. Op 3 oktober lag het dier opnieuw op een zandplaat en het eindigde op de schorren bij Melissant; daar werd het dier op 1 november gezien. Het was oorlog, allemaal speergebied, vlak bij het front, Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee waren geïndeerd. Het dier was onbereikbaar. Van Deinse (1946) schrijft dan ook: "*Sedert dien is er niets meer van vernomen.*"

De onderkaakhelften staan nu, blijkens een foto in dit boek, in een tuin op het adres Achterweg 4 in Melissant. De ene is begroeid met klimop, langs de ander groeit een klimroos. Foto in het boek!

Aan en in veel stadhuizen en andere grote gebouwen hingen eeuwenlang walvisbotten. Ze zijn keurig gedocumenteerd in dit boek en dat leert ons dat er nu nog drie zijn: een kaak aan de Kampveerse Toren in Veere (bekend sedert 1743), een kaak in het stadhuis van Haarlem (van Nova Zembla, 1595) en een rib aan het raadhuis van Middelharnis. Het boek staat vol met zulke details.

Zoals over de vinvis die in 1827 bij Oostende aanspoelde. Hij werd gekocht door M. Kessels, die bedacht dat er wellicht geld te verdienen was met het geraamte. Het ging feestelijk op tournee en dit dier (het geraamte) werd de meest bereide walvis ooit. Het reisde door België, Nederland, Frankrijk, Engeland, Amerika, Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië, Polen, Rusland en het eindigde in 1901 in Sint Petersburg. Daar is het nog te zien in het Zoologisch Museum. Alle reisdata staan in het boek.

Natuurlijk zijn ook alle walvisbotten opgenomen die op kerkhoven staan (of stonden), sommige als grafstenen, de walviskaken dienden ook als erfafscheiding, als schuurpalen voor het vee, als bankjes in het park, teveel om op te noemen. Vaak werden

schouderbladen beschilderd en als uithangbord gebruikt. De ruggenwervels waren geschikt als hakblokken. Het boek staat vol met gegevens over botten die zo toegepast werden en van heel veel botten zijn ook foto's opgenomen. Een heel bijzondere toepassing van een opperarmbeen was in Kampen. Dat werd gebruikt als schandblok; personen die een vernederende straf moesten ondergaan, werden aan de kaak gesteld. Ze kregen twee schandblokken om hun nek gehangen en moesten een tijd bij het stadhuis te kijk staan.

Dit valt natuurlijk allemaal in de categorie curiosa. Maar ook de walvisstrandings door te eeuwen heen, waarbij de geraamtes heel vaak in natuurhistorische collecties terecht kwamen, zijn allemaal uitvoerig gedocumenteerd. En dat is heel plezierig, want walvis skeletten zijn echt heel groot en vaak veranderde een pronkstuk in een sta-in-de-weg. Dan bleek een gelukkig een andere instelling er weer blij mee gemaakt te kunnen worden (voor zolang het duurde). Sommige walvisgeraamtes hebben als gevolg van museale reorganisaties heel wat afgereisd. Het geraamte van de vinvis die in 1869 bij Borssele aanspoelde, ging eerst naar Leuven. Vervolgens wegens plaatsgebrek in 1874 naar Luik. Na de Tweede Wereldoorlog ging het naar het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel. Vervolgens wegens reorganisatie in 1972 naar de dierentuin in Planckendael, waar het onder een afdak opgesteld stond; niet ideaal, natuurlijk. Tenslotte ging het naar het Zoölogisch Museum in Zürich (1994).

Wie een aangespoelde walvis van vroeger zoekt, kijkt natuurlijk op :

http://www.mumm.ac.be/NL/Management/Nature/strandings_list.php
www.walvisstrandingen.nl.

Maar wie alle bijzonderheden en foto's wil zien, kan niet om dit geweldige boek heen. Een aanrader!

Antwerpen, shoulder blade and rib from the old Stadhuis.
 MAS / Volkskundemuseum Antwerpen.

Foto: deze botten uit 1510, ooit opgehangen in de raadszaal van het oude stadhuis van Antwerpen, afkomstig van Druon Antigonus en direct verbonden met (H)ant-werpen.